

گزیده‌ای از علوم قرآنی

نویسنده

محمد صادق درگاهی

درگاهی، محمدصادق، ۱۳۴۷ -
گزیده‌ای از علوم قرآنی/ نویسنده محمدصادق
درگاهی. - تهران: فارابی، ۱۳۸۲.
۱۵۶ ص.: جدول.

ISBN 964-5608-79-1: ۱۰۰۰۰ ریال

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیپا.

کتابنامه: ص. ۱۵۰ - ۱۵۱.

۱. قرآن -- علوم قرآنی. ۲. قرآن -- تحقیق.
الف. عنوان.

۲۹۷/۱۵

کدع ۵/ ۶۹ BP

۸۲-۱۹۹۰۸م

کتابخانه ملی ایران

انتشارات فارابی

تهران - خیابان انقلاب - روبروی دبیرخانه دانشگاه تهران - بازارچه کتاب - تلفن: ۶۴۱۳۵۳۹

گزیده‌ای از علوم قرآنی

نویسنده : محمد صادق درگاهی

چاپ اول : ۱۳۸۳

چاپ : اطلس چاپ

شمارگان : ۲۰۰۰ جلد

کلیه حقوق محفوظ است

بها : ۱۰۰۰ تومان

شابک: ۹۶۴-۵۶۰۸-۷۹-۱

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۸
ضرورت شناخت قرآن	۱۱
اعجاز و تحدی قرآن	۱۷
تحریف ناپذیری قرآن	۱۹
وحی الهی	۲۱
اقسام وحی	۲۲
کیفیت نزول وحی بر پیامبر گرامی اسلام ﷺ	۲۳
تألیف و کتابت قرآن	۲۶
عناوین و اسامی قرآن	۲۸
تاریخ آغاز نزول قرآن	۳۲
حکمت نزول تدریجی قرآن	۳۴
نخستین آیاتی که بر پیامبر ﷺ نازل شد	۳۵
آخرین آیاتی که بر پیامبر ﷺ نازل گردید	۳۷
آیه	۳۹
ترتیب و تنسيق آیات در سوره‌های قرآن	۴۰
تعداد آیات قرآن	۴۱

۴۲	سوره
۴۳	ترتیب موجود سوره‌های قرآن اجتهادی است یا توقیفی؟
۴۴	تعداد سوره‌های قرآن
۴۵	نامگذاری سوره‌های قرآن
۴۸	حکمت تقسیم قرآن به سوره‌ها
۴۹	حروف مقطعه
۵۱	موضوعات و مطالب قرآن
۵۲	سوره‌های مکی و مدنی
۵۳	ترتیب نزول سور مکی و مدنی
۵۴	خصوصیات کلی و قطعی آیات و سور مکی
۵۵	خصوصیات کلی و قطعی آیات و سور مدنی
۶۱	نگارش قرآن
۶۲	آیا پیامبر اسلام ﷺ به خواندن و نوشتن آشنایی داشت؟
۶۵	نگارش قرآن همزمان با حیات پیامبر ﷺ
۶۵	کتاب وحی
۶۸	نوشت افزار معمول برای نگارش قرآن
۷۰	آیا قرآن همزمان با حیات پیامبر ﷺ جمع آوری و تدوین گردید؟
۷۳	اسباب نزول آیات و سوره‌های قرآن
۷۳	حفظ و به خاطر سپردن آیات قرآن
۷۴	حفاظ قرآن
۷۶	جمع آوری قرآن پس از رحلت پیامبر ﷺ
۷۸	نگارش قرآن همزمان با خلافت ابی‌بکر
۷۹	نگارش و جمع آوری قرآن در زمان عثمان

۸۱	نقطه و اعراب گذاری قرآن
۸۴	قراءت قرآن
۸۵	رابطه قراءت با کتابت
۸۶	فرق اختلاف قراء با اختلاف فقهاء
۸۷	قواند اختلاف قراءات
۸۸	لهجه قرآن
۸۹	موارد اختلاف قراءات و کیفیت آن
۹۱	قراء قرآن
۹۱	قراء معروف صدر اسلام
۹۲	قراء سبعه
۹۲	۱- نافع
۹۳	۲- عبدالله بن کثیر مکی
۹۵	۳- عاصم بن ابی النجود کوفی
۹۶	۴- حمزه بن حبیب زینات کوفی
۹۸	۵- ابوالحسن کسان کوفی
۹۹	۶- ابوعمر بن علامه بصری
۱۰۰	۷- ابن عامر دمشقی
۱۰۲	قراء عشر
۱۰۳	قراء اربعة عشر
۱۰۴	انواع قراءت
۱۰۴	قراءت متواتر
۱۰۴	قراءت مشهور
۱۰۴	قراءت مستند

۱۰۵	قراءت شاذ
۱۰۶	قراءت موضوع و مجعول
۱۰۶	قراءت شبهه به حدیث مدرج
۱۰۷	ناسخ و منسوخ
۱۰۷	تعریف نسخ
۱۰۸	امکان نسخ
۱۰۹	موارد نسخ
۱۱۲	فرق بین نسخ و بقاء
۱۱۲	فرق بین نسخ و تخصیص
۱۱۳	شرایط نسخ
۱۱۴	انواع نسخ در قرآن
۱۱۷	محکم و متشابه
۱۱۸	فلسفه وجود متشابهات در قرآن
۱۲۰	عامل تشابه
۱۲۱	عوامل ابهام
۱۲۱	آیا در قرآن متشابه وجود دارد؟
۱۲۴	تأویل
۱۲۵	آیا بهر خداوند کسی تأویل را میداند؟
۱۲۶	راسخون در علم چه کسانی هستند؟
۱۲۹	تفسیر قرآن
۱۳۱	انواع تفسیر
۱۳۲	وجود تفسیر
۱۳۲	مقدمات ضروری برای فهم و تفسیر قرآن

۱۳۳ بیماری انسان در قرآن

۱۳۵ چندین نکته درباره قرآن کریم

۱۴۴ سؤالات

۱۵۰ منابع

www.ketab.ir

مقدمه

قرآن کتابی است که نزول آن از عالم اعلای قدرت، ظهور آن در حیطه عباراتی برتر از بلاغت و تأثیر حکیمانه آن در هدایت، بسی شگفت‌انگیز و خیره‌کننده است. کتابی که پرتو هدایت آن زوایای روح و فکر و نفسیات و روابط حدود و حقوق خلق را با یکدیگر و همه را با خالق و اعمال را با نتایج روشن ساخت و نفوس را رو به صلاح و اصلاح پیش برد و استعدادهای خفته را بیدار کرد و به جنبش در آورد، همراه اصلاح نفوس و بکار افتادن استعدادها، خیرات طبیعت را جاری و در دسترس همه قرار داده، اندیشه‌ها را فراآورده، دیدها را باز کرده، شعله‌هایی از ایمان در دلها برافروخته، تاریکی اوهام و وحشت‌ها و کینه‌ها را از میان برده است. قرآن کتابی است که در حدوث و بقای خود از خداوند متعال و حق جدا نگردیده است قرآن را به حق نازل کردیم او نیز به حق نازل

شد. «بالمق انزلناه و بالمق نزل»^(۱) کتابی است که در کلیه مسائل اعتقادی و امور عملی و رفتاری هدایت‌گر است، قرآن هدایت می‌کند به سوی حق و به سوی راه راست «یهدی الی الحق و الی طریق مستقیم»^(۲) قرآن کریم بهترین و محکم‌ترین راهنماست، راهنمای طریقی است که از همه مطمئن‌تر و اساسی‌تر و رساتر است «انّ هذا القرآن یهدی للناس الی اقوام»^(۳) قرآن برای مؤمنین واقعی هدایت بخش است و برای زندگی آنان مایه لطف و رحمت است «و انه یهدی و رحمه للعالمین»^(۴) کتابی است که یادآور علوم فطری و خواسته‌های نهاد وجودی انسان می‌باشد و تمامی آن برای همانها درس و پند است. «و هذا ذکر مبارک انزلناه...»^(۵) قرآن انسانها را از تاریکی‌های جهل و نادانی و کفر بیرون می‌آورد و در پرتو علم و دانش و ایمان به عالم نور، هدایت می‌کند و در راه راست خداوندی حرکت می‌دهد تا همه از فیض پروردگار متعال به قدرت و شایستگی دست یابند. «کتاب انزلناه الیک لتفرج الناس من الظلمات الی النور باذن ربهم الی صراط العزیز العمید»^(۶) قرآن چراغی است که روشنی آن فرو نمی‌نشیند، چشمه زاینده‌ای است که واردین از آن نمی‌کاهند و دلیل کسی است که به آن سخن گوید.

مهمترین رسالت قرآن همانا مهندسی زمینه‌های مستعد دل‌های حق طلب بشر می‌باشد و جاودانگی قرآن کریم ایجاب می‌کند که رسالت او نیز دائمی و زوال‌ناپذیر باشد. منطق قرآن به طور کلی در تمام زمینه‌ها این

۲- سوره احقاف - آیه ۳۰

۴- سوره نمل - آیه ۷۷

۶- سوره ابراهیم - آیه ۱

۱- سوره اسراء - آیه ۱۰۵

۳- سوره اسراء - آیه ۹

۵- سوره انبیاء، آیه ۵۰

است که هیچ پناهگاهی در جهان هستی جز خداوند متعال وجود ندارد یعنی همانطوری که در هنگام وسوسه‌های عملی تنها ملجاء خداست و با پناه بردن به او از هرگزندی صیانت حاصل می‌شود. در زمان شبهه‌ها و مغالطه‌های علمی نیز تنها پناهگاه خداست و با استعانت از او از هر آسیبی سلامت‌ها پیدا می‌شود. قرآن کریم فطرت آدمی را احیاء می‌نماید و حیات نوینی به او می‌بخشد یعنی هم مهندسانه انسان را از زیر بار طبیعت می‌رهاند و هم معلمان و مربیان او را بر طبیعت مسلط می‌کند.

کتابی که در پیش روی دارید پس از دوازده ترم تدریس در دانشگاه و حوزه علمیه پس از اصلاحات و اضافات به صورت حاضر جمع‌آوری و در اختیار شما قرآن دوستان قرار گرفته است.

در پایان از برادر گرامی آقای مرتضی یزدان‌دوست که زحمت نمونه‌خوانی و مقدمات چاپ این کتاب را فراهم نمودند تقدیر و تشکر می‌نمایم.

پروردگارا ما را از کسانی قرار ده که به ریسمان قرآن چنگ می‌زنند و در فهم متشابهاتش به پناهگاه محکم و استوارش پناه می‌برند و در سایهٔ بال آن آرام می‌گیرند و به روشنی بامدادش راه می‌یابند و به درخشیدن روشنائی آن اقتدا می‌کنند و هدایت و رستگاری را در غیر نمی‌طلبند.

اللهم نور قلوبنا بالقرآن

وزین الملاقا بالقرآن

واهدنا فی الاخرة مع القرآن

امین یا رب العالمین

وما توفیقی الا بالله العلی العظیم

محمدصادق درگاهی

۱۳۸۲ هجری شمسی